

«El papa Adrià d'Utrecht, auster i espiritual, va ser incomprès a Roma»

Entrevista

Mossèn Josep Alanyà Roig. Canonge arxiver i director de l'Arxiu Històric Diocesà, fill de Batea, investigador, historiador i autor, ha publicat el llibre 'El papa Adrià d'Utrecht, bisbe de Tortosa'

ANTON MONNER
TORTOSA

Com va nèixer la idea d'estudiar la història del bisbe de Tortosa Adrià d'Utrecht?

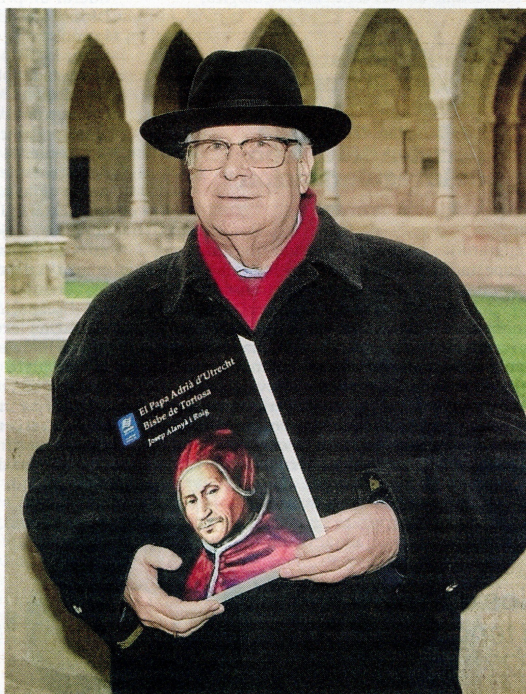
L'any 2022 era el cinquè centenari de la seva elecció a la seu de Sant Pere, pontificat que durà un any i vuit mesos, i el 2023, el cinquè centenari de la mort. Amb l'anterior bisbe de Tortosa Monsenyor Benavent, el Capítol Catedralici i la Cúria acordàrem honorar-lo, dedicant-li actes organitzats per la Fundació Manyà. Calia aprofundir en la seva biografia.

Com ha estat el procés?

Les noves tecnologies m'han permès elaborar una biografia extensa, més endins de les notícies aportades en els episcopologis de Tortosa del gandesà Miquel Macip, canonge arxiver de la catedral tortosina, gran antecessor meu en l'ofici, d'Àngelo Sancho i de Ramon O'Callaghan, doctoral i arxiver. El llibre ha estat editat per Onada: és un volum ric en il·lustracions, de 624 pàgines.

Per què un bisbe va ser elegit papa sense passar per l'estament cardenalici?

Adrià d'Utrecht, conegut a Espanya com el Degà de Lovaina, vingué acompanyant el príncep Carles, del qual era preceptor i va col·laborar amb el cardenal Cisneros en la regència política. El 1516 el papa Lleó X nomenà Adrià bisbe de Tortosa i, el 1517, el creà cardenal prevere del títol dels Sants Joan i Pau i ell mateix s'anomenava i signava Adrianus, Cardinalis Dertusensis. A proposta del cardenal Cisneros, el Cardenal de Tortosa va ser nomenat inquisidor d'Aragó, València i Navarra, i, el 1518, també de Castella, succeint el cartoixà Lluís Mercader, també bisbe de Tortosa. A la mort de Lleó X, els cardenals reunits en conclave van elegir Adrià, que residia a Vitòria a la Casa del Cordón, i allí va rebre la comitiva de Roma per acceptar ser successor de sant Pere.

Josep Alanyà, amb el seu llibre al claustre de la catedral de Tortosa.
FOTO: JOAN REVILLAS

Com va arribar a Roma?

Des de Vitòria es va preparar i executar el viatge, baixant fins a Tortosa, on sojornà dos mesos, i des del port de l'Ampolla navegà a Òstia. Entrà a Roma, infectada de pesta, per la basílica de Sant Pau extramurs, des d'on en processó anà a Sant Pere del Vaticà, on fou coronat el 31 d'agost. El 1 de setembre reuní en consistori els cardenals i començà a governar.

Per què va ser preceptor de l'emperador Carles V?

L'emperador Maximilià, que coneixia Adrià d'Utrecht, veient quina era la seva gran formació en humanitats, llengües clàssiques, en Teologia i Sagrada Escripura, i la seva expertesa pedagògica, el va escollir com a preceptor del seu

nét, futur emperador del Sacre Imperi Romà Germànic.

Per tant, Adrià d'Utrecht va exercir d'eclesiàstic i també de polític?

Quan el príncep Carles, ja rei de les Espanyes, arribà de Flandes es va acompanyar d'Adrià, Degà de Lovaina. El nomenà regent dels seus regnes després de la mort de Cisneros, havent de pacificar les revoltes de les comunes de Castella i els agermanats de València. Com a regent, acompanyava Carles per les Espanyes en actes de governació. Sent bisbe i ensems cardenal de Tortosa, governava el Bisbat pels seus vicaris generals, Pere Coll de Sança, gran jurista, que s'endugué a Roma; Esteve de Garret, que havia estat rector de

Gandesa i president de la Generalitat, i Sanç d'Asquera, substituïnt-los durant el pontificat pels vicaris generals Pere Crespo i Joan Curto.

Per què va ser un pontificat accidentat i de gran intensitat, social, política i eclesial?

Va ser difícil per les situacions diverses en què estaven immersides l'Església i Europa. Les arques de la Santa Seu estaven buides pels excessos de Lleó X, protector d'artistes i mundanitats impròpies. El papa Adrià, auster i espiritual, ho tallà de soca-rel. Per omplir les arques vaticanes no va renunciar a ser bisbe de Tortosa mentre ho era de Roma, i els recursos d'aquesta diòcesi rica els aplicava al manteniment de la Santa Seu i concedí als seus successors de Tortosa el privilegi d'usar el solideu cardenalici.

I en l'àmbit polític?

Els prínceps cristians estaven confrontats i la situació política era desastrosa: Enric VIII d'Anglaterra, Francesc I de França i Carles V, mentre els turcs otomans tenallaven Europa i la cristiandat. Europa estava encesa per les doctrines de Luter amb la connivència dels prínceps alemanys. Naixia un nou humanisme i creixia el desprestigi de l'Església Catòlica, podrida per la corrupció, que el mateix Adrià denuncià. La seva actitud espiritual, en alguna ocasió dràstica, es va crear enemics i fou injustament incomprès mentre enyorava la pau de la càtedra de Teologia al seu país, Holanda.

Per què va durar tan poc el pontificat?

Els sofriments de l'ànima d'Adrià van afectar la salut del seu cos. El papa prenia precaucions per no ser enverinat. Compartia els àpats amb els cardenals, però no menjava ni bevia res. La frase Proh dolor... que presideix el mausoleu papal ja ho diu tot. Ja malalt de mort, quan nomenà bisbe de Tortosa Willem Enkivoirt, el seu home de confiança, i el creà cardenal amb el mateix títol dels Sants Joan i Pau, que ell ostentava, hagué d'imposar la seva voluntat,

al·legant la seva condició de malalt greu, quan els cardenals ho rebutjaven.

Què succeí a la seva mort?

Quan va saber-se la seva mort, els romans van posar una garlanda de murtra a la porta de l'arquiatre pontifici amb aquesta inscripció: Liberatori Patriae (A l'alliberador de la pàtria). I sobre la seva primera tomba, situada a la capella de sant Andreu de la basílica vaticana entre les tombes dels papes Pius II i Pius III, hi van inscriure Impius inter Pios sepultus est. En el pontificat de Clement VII, el seu successor, i amb permís d'ell, el cardenal Enkivoirt traslladà el seu cos i l'enterrà en el mausoleu precís de Santa Maria de l'Ànima, a la mateixa ciutat.

D'on ha pogut treure tanta documentació per elaborar un volum tan històric?

La documentació d'una biografia tan complexa l'he extreta dels arxius de la Corona d'Aragó, Històric de la Ciutat de Barcelona, Històric de Tarragona, Capítular de Tortosa, Arxiu de la Catedral de València, Històric Diocesà de Tortosa o Comarcal del Baix Ebre. Altres consultes que he pogut fer en línia en arxius europeus, com l'Arquebisbat d'Utrecht o de l'Arxiu Apostòlic Vaticà, entre molts altres.

Tortosa, com a capital de l'Ebre, li reportà alguna repercussió social i econòmica el Bisbat del papa Adrià?

La ciutat feia la seva vida, aleshores molt important, tant en riquesa comercial com en agricultura. Era la Tortosa renaixentista que vivia un període de floració, en el qual van influir des de l'àmbit eclesiàstic els bisbes de Trento, protectors de la cultura, de les arts i dels moriscos de la diòcesi, especialment els que poblaven la Ribera d'Ebre, per als quals l'emperador Carles V i el bisbe Joan Izquierdo amb l'orde de Sant Domènec van fundar i construir els Reials Col·legis o Col·legis Imperials, un monument magnífic de l'art renaixentista, destinats a la seva educació i formació humanística i cristiana.